

Een Archeologisch Bodemkundig Onderzoek te Winsum: 'Locatie Sennema'

dr. [REDACTED]
drs. [REDACTED]

rapport 2002-02/4

februari 2002

de steekproef

archeologisch onderzoeks-
en adviesbureau

*Een Archeologisch Bodemkundig
Onderzoek te Winsum:
'Locatie Sennema'*

Een onderzoek in opdracht
van [REDACTED] en de
Gemeente Winsum.

februari 2002
rapportnummer 2002-02/4
tekst door dr. [REDACTED] en
drs. [REDACTED]

De Steekproef, Archeologisch
Onderzoeks- en Adviesbureau
Petrus Hendrikszstraat 70-a
9714 EJ Groningen
telefoon 050 - [REDACTED]
fax 050 - 5779786
internet www.desteckproef.nl
e-mail [REDACTED]@desteckproef.nl

Inleiding

Locatie

De onderzoekslocatie ('locatie Sennema') ligt aan de Hoofdstraat 2, 4 en 6 te Winsum en is deels gelegen op de dorpswierde (zie Figuur 1). Het terrein maakt deel uit van een 'doe het zelf winkel' en was ten tijde van het onderzoek grotendeels bedekt met beton. De RD-coördinaten zijn 230,07/594,55.

Aanleiding en doel

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van [REDACTED] eigenaar en projectontwikkelaar, en de Gemeente Winsum, afdeling Ruimte, vertegenwoordigd door dhr. [REDACTED]. De aanleiding is de geplande nieuwbouw van een winkelpand met parkeerkelder.

Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen en het bepalen van de dikte van het aanwezige wierdepakket en de mate van verstoring in de toplaag.

Methoden en technieken

Het meetsysteem

De basislijn van het meetsysteem loopt evenwijdig aan de noordkant van het gebouw op huisnummer 4 (zie Figuur 1). Op deze lijn zijn 7 boringen, b1 t/m b7, uitgevoerd met een onderlinge afstand van 10 meter. Een tweede lijn met boringen b8 t/m b13 staat haaks op de eerste rij. Boring b11 is iets naar het westen verplaatst vanwege teveel puin. Boring b12 is twee meter naar het zuiden verplaatst vanwege het beton.

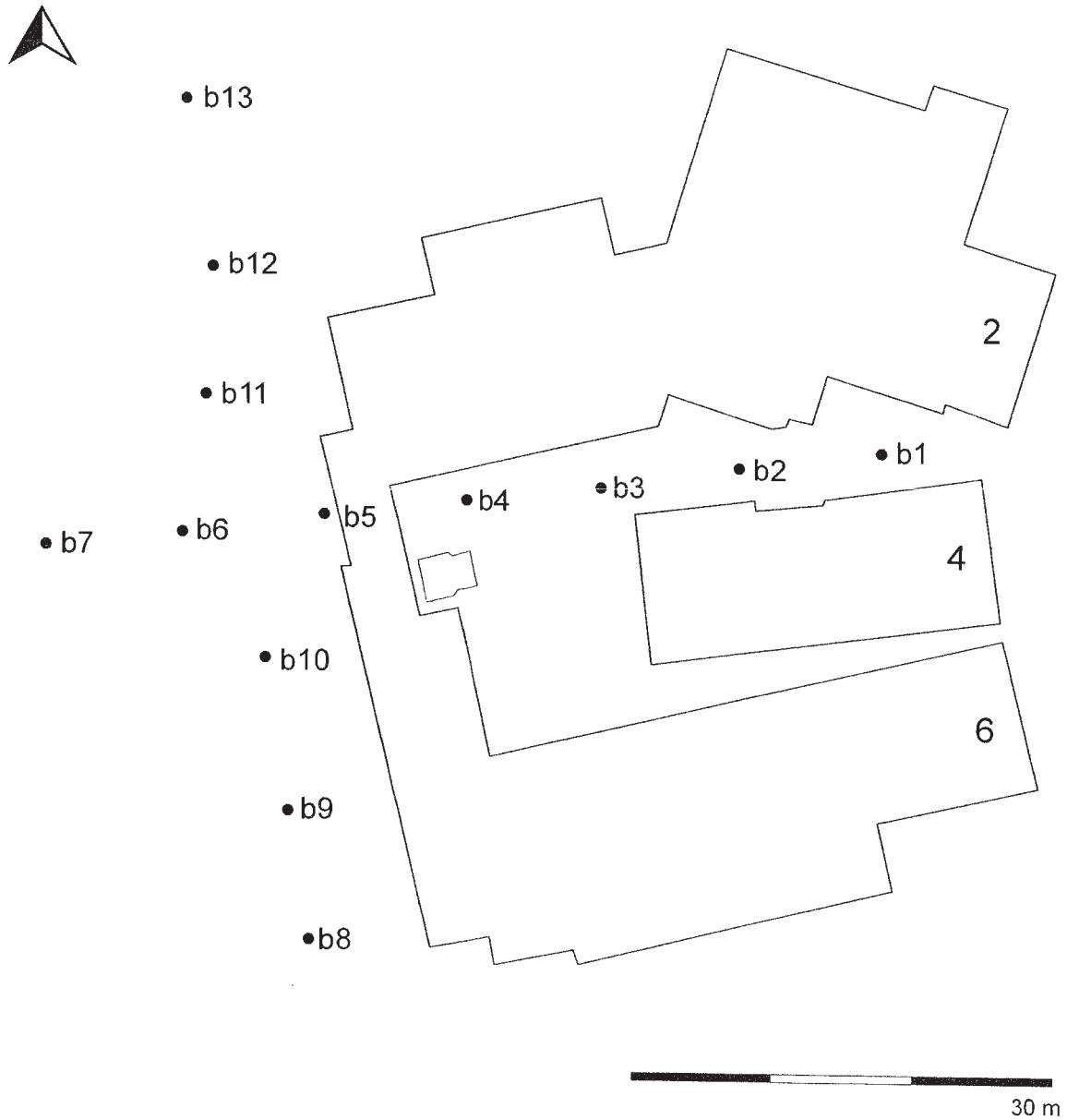
Werkwijze

Er zijn grondboringen uitgevoerd met een 8 cm Edelmanboor en een guts; hiermee is de kwaliteit van de bodem bepaald. De opgeboorde grond werd met de hand onderzocht op archeologische indicatoren, zoals aardewerk, houtskool of bot. De boringen zijn waar mogelijk tot in de blauwe zandige klei doorgezet. In totaal zijn er 13 boringen uitgevoerd. Een aantal van deze boringen is geplaatst in van te voren gezaagde gaten in het betondek.

Resultaten

Het veldwerk werd uitgevoerd op 4 februari 2002. De resultaten per boring zijn weergegeven in Tabel 1. Voor de locaties van de boringen wordt verwezen naar Figuur 1. Er zijn grote hoogteverschillen op het terrein zichtbaar (zie Tabel 2).

De hoogstgelegen boornummers zijn b1, b 2 en b8. Vanwege de grote puinpakketten kon hier echter niet diep worden geboord. In geen van de boringen is een puinvrij wierdepakket aangetroffen.

Figuur 1. Winsum: 'locatie Sennema'. Situatietekening met de boorlocaties b1 t/m b13 en de huisnummers 2, 4 en 6 aan de Hoofdstraat.

Tabel 1. Winsum, 'locatie Sennema': resultaten per boring.

Boring 1:	0-10 bestrating 10-30 cm - lichtbruin zand met puin 30-50 cm - blauwgrijs lemig zand met puin 50-75 cm - blauwgrijze zandige klei met erg veel puin 75 cm - einde boring, puin	zeer veel puin, schelpjes 50-90 cm - grijze zandige klei met steengoed aardewerk en bruine glazuurde aardewerk , bot 90-110 cm - grijze zandige klei, minder puin 110 cm - einde boring, puin of riolering?
Boring 2:	0-10 bestrating 10-25 cm - lichtbruin zand 25-75 cm - donker grijsbruin lemig zand met puin en blauwgrijs lemig zand, staal 75 cm - einde boring, puin	Boring 8: 0-15 cm - beton 15-25 cm - geel zand 25-30 cm - bruin zand, puinlaag 30 cm - einde boring, puin
Boring 3:	0-15 cm - beton 15-17 cm - lichtbruin zand 17-130 cm - donker bruingrijs zandige klei met puin, beton, mossel, verbrand en onverbrand bot 130-160 cm - donkerbruin zeer humeuze (venige) laag 160-162 cm - zwarte organische laag 162-200 cm - blauwgrijze zandige klei 200-255 cm - zwarte organische laag, plantenresten, kleiig 255-275 cm - licht blauwgrijze klei 275 cm - einde boring, idem	Boring 9: 0-12 cm - beton 12-14 cm - lichtbruin zand 14-60 cm - blauwgrijze klei met veel puin 60-70 cm - donkerbruine zandige klei met puin 70-135 cm - blauwgrijze zandige klei 135-165 cm - donkergrijze klei 165-180 cm - blauwgrijs zand met schelpjes 180 cm - einde boring, idem
Boring 4:	0-15 cm - beton 15-20 cm - lichtbruin zand 20-35 cm - blauwgrijze klei met organisch materiaal 35-37 cm - organisch zwart laagje 37-105 cm - lichtgrijze klei met vanaf 70 cm fosfaten 105-130 cm - organische zwarte laag (zelfde als in boring 3) 130-150 cm - blauwgrijs lemig zand, schelpjes 150 cm - einde boring, idem	Boring 10: 0-12 cm - beton 12-90 cm - donkergrijze zandige klei, wat puin, op 65 cm een humeus laagje 90-100 cm - donkerbruin zeer humeuze laag, plantenresten 100-120 cm - donker blauwgrijze zandige klei 120-170 cm - donkerbruin lemig veen 170-180 cm - donker blauwgrijze zandige klei, schelpjes 180-210 cm - blauwgrijze klei 210 cm - einde boring, idem
Boring 5:	0-45 cm - beton 45-120 cm - lichtgrijze zeer zandige klei, fosfaten tot 70 cm, schelpjes 120 cm - einde boring, idem	Boring 11: 0-25 cm - puin 25-150 cm - donkergrijsbruine klei met erg veel puin, vanaf 50 cm iets minder puin, tussen 70-100 cm fosfaten, daarna zeer kleine stukjes puin en schelpjes 150-165 cm - bruine vegetatie laag 165-170 cm - zwarte organische laag 170-180 cm - blauwgrijze zandige klei 180 cm - einde boring, idem
Boring 6:	0-12 cm - beton 12-14 cm - lichtbruin zand 14-40 cm - donkergrijze zandige klei met puin 40-80 cm - lichtgrijze zandige klei, tot 65 cm kleine stukjes puin 80-165 cm - lichtgrijze zandige klei met fosfaten 165-220 cm - blauwgrijze zandige klei, schelpjes, op 190 cm een dun vegetatie niveautje 220 cm - einde boring, idem	Boring 12: 0-10 cm - stenen met betonresten 10 cm - einde boring, stenen
Boring 7:	0-12 cm - beton 12-13 cm - lichtbruin zand 13-15 cm - bruin zand 15-50 cm - donker grijsbruin zandige klei met	Boring 13: 0-12 cm - beton 12-20 cm - bruin zand met grijs zand vermengd 20-108 cm - donker bruingrijs zand met puin, leembrokken en mossels, na 70 cm minder puin 108-160 cm - blauwgrijze klei, vermengd met donkerder klei, bewerkt bot , wat puin 160-180 cm - donker blauwgrijze klei vermengd met puin, bruine klei en schelpjes 180-200 cm - zeer humeuze donkergrijze klei met puin 200 cm - einde boring, puin

Tabel 2. Winsum, 'locatie Sennema': hoogtemetingen en bodemlagen.

**Hoogten in centimeters ten opzichte
van de hoogste boring:**

Boring 1	0
Boring 2	-32
Boring 3	-75
Boring 4	-161
Boring 5	-195
Boring 6	-132
Boring 7	-137
Boring 8	-52
Boring 9	-127
Boring 10	-130
Boring 11	-133
Boring 12	-149
Boring 13	-153

	20 cm F
	2 cm E
	68 cm C
	25 cm E
	20 cm F
Boring 5:	45 cm A
	75 cm C
Boring 6:	12 cm A
	28 cm B
	125 cm C
	25 cm F
	1 cm E
	29 cm F

Boring 7:	12 cm A
	98 cm B

Boring 8:	15 cm A
	15 cm B

Boring 9:	12 cm A
	58 cm B
	110 cm F

Boring 10:	12 cm A
	53 cm B
	1 cm E
	24 cm B
	10 cm D
	20 cm F
	50 cm D
	40 cm F

Boring 11:	70 cm B
	80 cm C
	15 cm D
	5 cm E
	10 cm F

Boring 12:	10 cm B
------------	---------

Boring 13:	12 cm A
	168 cm B
	20 cm E met puin

Bodemlagen:

A	Bestrating/beton
B	Lagen met puin
C	Lichtgrijze klei met fosfaten, soms kleine stukjes puin
D	Bruine venige laag
E	Zwarte organische laag
F	Blauwgrijze klei- en zand

Boring 1:	10 cm A
	75 cm B
Boring 2:	10 cm A
	75 cm B
Boring 3:	15 cm A
	115 cm B
	30 cm D
	2 cm E
	38 cm F
	55 cm E
	20 cm F

Boring 4:	15 cm A
-----------	---------

Conclusies en advies

Tijdens het onderzoek is gebleken dat de puinlaag op de meeste plekken erg dik is. Alleen boringen 4 en 5 bevatten geen puin, maar zijn ook veel dieper gelegen. In een aantal boringen is een venige /organische laag aangetroffen (boringen 3, 4, 10, 11, en 13): dit lijkt een vulling van een gracht of sloot. Boring 13 bevat in deze laag ook nog puin. Boringen 1, 2 en 8 zullen nog deel uitmaken van de wierde, maar de dikte van het wierde pakket kon hier niet worden vastgesteld vanwege een ondoordringbare hoeveelheid puin. In de dieper gelegen boringen zit geen wierdepakket meer (boringen 4 en 5).

Het is niet uit te sluiten dat er op de hogere delen nog een puinvrije wierdelaag aanwezig is. Tevens is het mogelijk dat zich onder de (verstoorde) wierdelaag nog archeologische sporen bevinden: zogenaamde vlaknederzettingen.

Geadviseerd wordt om de bouwput onder archeologische begeleiding aan te leggen. Hierbij moet er rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de aanleg enige uren of dagen stil gelegd kan worden om eventuele archeologische sporen vast te leggen. De aangetroffen sporen zullen dan worden opgemeten, ingetekend, gefotografeerd en op hun aard en inhoud worden onderzocht. Archeologische vondsten kunnen dan systematisch worden verzameld en zo voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek worden veiliggesteld.

Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Gemeente Winsum
Afdeling Ruimte
De heer [REDACTED]
Postbus 10
9950 AA WINSUM

correspondentie	1443
afdeling	-1.82
datum	- 3 MEI 2002
afg.	RvO

Datum
02-05-2002

Briefnummer
U02-532/AMZ

Onderwerp
Archeologisch onderzoek Locatie Sennema

Contactpersoon / doorbrievennummer
[REDACTED]

Geachte heer [REDACTED],

Naar aanleiding van het rapport "Een Archeologisch Bodemkundig Onderzoek te Winsum: 'Locatie Sennema'" kan ik u het volgende mededelen.

In verband met de bouwplannen van een winkelpand met parkeerkelder op de 'locatie Sennema' aan de Hoofdstraat te Winsum heeft een archeologisch bodemkundig onderzoek plaatsgevonden middels een aantal grondboringen. Het doel van dit onderzoek was het in kaart brengen en het bepalen van de dikte van het aanwezige wierdepakket en de mate van verstoring in de toplaag. Uit het booronderzoek is het volgende naar voren gekomen:

- in de meeste boringen is een dikke puinlaag aangetroffen. Alleen de boringen 4 en 5 bevatten geen puin;
- in de boringen 3, 4, 10, 11 en 13 is een venige c.q. organische laag aangetroffen. Mogelijk gaat het hierbij om de vulling van een oude gracht of sloot;
- boringen 1, 2 en 8 laten zien dat men hier te maken heeft met een gedeelte (rand) van de dorpswierde. Vanwege het ondoordringbare puinpakket kon de dikte van het wierdepakket op deze boorlocaties echter niet worden vastgesteld;
- alleen in de dieper gelegen boringen 4 en 5 (-161 en -195 ten opzichte van boorlocatie 1) is geen wierdepakket meer aangetroffen. Het gaat hier duidelijk om een lager gelegen gedeelte binnen het terrein.

Omdat niet het gehele plangebied kon worden onderzocht, is niet uit te sluiten dat op de hogere delen (rand van de wierde) nog puinvrije wierdelagen aanwezig zijn. Bovendien is de kans aanwezig dat onder de huidige wierde nog archeologische sporen van vlaknederzettingen (eerste bewoningsfase van de kwelder) aanwezig zijn. Aangezien men ten behoeve van de bouw van het winkelpand met parkeerkelder een diepe bouwput zal moeten aanleggen, is de kans aanwezig dat men op een dergelijke nederzetting zal stuiten. Bij de aanleg van een bouwput zal men in ieder geval te maken krijgen met de ophogingspakketten van de dorpswierde zelf en mogelijk grachten of sloten.

De Steekproef adviseert in het rapport om de bouwput onder archeologische begeleiding aan te leggen. Wij zouden hier een actieve archeologische begeleiding (wellicht zelfs gevolgd door een opgraving) van willen maken, wat inhoudt dat de bouwput laagsgewijs op aanwijzing van professionele archeologen dient te worden uitgegraven. Indien er archeologisch waardevolle lagen, structuren of resten worden aangetroffen, zullen deze op archeologisch verantwoorde wijze moeten worden gedocumenteerd en geborgen. Afhankelijk van de gaafheid van de aangetroffen sporen en structuren kan zelfs besloten worden tot een opgraving. Het uitgraven van de bouwput zal derhalve meer tijd gaan vergen dan normaal. Indien gewenst kan ten

Kerkstraat 1 · 3811 CV Amersfoort
Postbus 1600 · 3800 BP Amersfoort
tel 033 422 77 77 · fax 033 422 77 99
<http://www.archis.nl> · rob@archis.nl

Datum
02-05-2002
Onderwerp
Archeologisch onderzoek Locatie Sennema

behoefte van de actieve archeologische begeleiding een programma van eisen worden opgesteld. Hiervoor kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd

Met vriendelijke groet,

drs. [REDACTED]
regiomedewerker Noord
planvorming en ruimtelijke ordening.

B en W d.d.					
	S1	R	W	W	W
akkoord	[REDACTED]				
bespreken	[REDACTED]				
advies afd.:	[REDACTED]				
= Criteriën bij verdere planvorming					
besluit:	AKKOORD				

cc. Provincie Groningen, Dienst Ruimte en Milieu, [REDACTED]